

VII. JAGELLONSKÉ SYMPÓZIUM ETIKY

V poslednom období v poľskej filozofii a špeciálne etiky sa popri problematike vzťahu človeka k jeho prírodnému prostrediu venuje značná pozornosť aj problematike človeka samotného. V tematickom zameraní seberealizácie človeka v súvislosti s kategóriou slobody a determinizmu sa v dňoch 5. – 6. júna v Krakove uskutočnilo VII. jagellonské etické sympóziu *Autokreácia človeka – medzi slobodou a ohraničením*.

V centre pozornosti v referátoch i diskusii bol vzťah medzi možnosťou seberealizácie a autokreácie človeka a jeho slobodou, či neslobodou. Nie je, samozrejme, účelom uvádzať tu všetky referáty alebo ich nejakým spôsobom hodnotiť. Zo sympózia bude síce vydaný zborník, ale nakoľko ide o zahraničie, aspoň stručný náčrt závažných problémov, o ktorých sa hovorilo. V hlavných referátoch: **M. Golaszewska** hovorila o človeku a možnosti jeho sebaapjektovania v tom zmysle, že každý z nás vstupuje do rôznych kruhov spoločenského života, do jeho rozmanitých sfér. Z toho plynú rôzne konflikty, obmedzenia a napätie. Nie je možné ohraničiť človeka iba do jedného kruhu, a čím je tých kruhov viac, tým sa človek stáva labilnejším a stráca sa jeho schopnosť zvládnuť zmeny. Tým vzniká mozaika konfliktov. **P. Mróz** podal existenciálny výmer seberealizácie ako potreby či snahy o postihnutie transcendentnosti svojho bytia a sebauvedomenia. Byť človekom znamená zrealizovať istotu, o ktorej sa domnievam, že záleží iba odo mňa, ale problematickosť tohto zamerania je zrejmä. **T. Czarnik** sa venoval hlavne problému vymedzenia pojmov seberealizácia a autokreácia. Problém rozpoznania možností a šanca využiť niektorú (tú morálne najsprávnejšiu) z nich – život každému z nás poskytne aspoň jednu vynikajúcu šancu – šťastie, alebo nešťastie, ktoré z nej vyplynie, je spravidla pod zorným uhlom spôsobu jej realizácie, t.j. koľko potenciálnej energie sme jej schopní obetovať, čo volíme: erupciu energie, alebo rezignáciu ako dve krajné možnosti, ale i v tom, či sa voľba zhoduje s túžbou človeka a s morálnou stimuláciou. **B. Szymanska** podala model taoistickej koncepcie autokreácie, elitárstva JA, ktoré je cieľom i úlohou, a možnosti jeho vplyvu na súčasného človeka. Nastolila závažný problém: či je vôbec možná úplná seberealizácia (podľa zámerov JA), a ak je a človek ju dosiahne, potom už nemá v sebe žiadne konflikty? Uviedla, že možnosť takejto situácie je zjavne sporná.

V ostatných referátoch, ale najmä v diskusii, sa pozornosť venovala problematike, ktorú môžeme označiť ako paradoxy seberealizácie: – Ak sa človek úspešne realizuje – stráca, či získava slobodu? – Ten, kto spôsobuje iným alebo sebe utrpenie, bolesť, sa tiež svojim konaním realizuje?

Hovorilo sa o probléme spontánnej, okamžitej seberealizácie a pozitívnosti či negatívnosti jej dôsledkov, rovnako o spontánnej a plánovanej autokreácii. Ak vezmeme do úvahy Frommovo delenie na „mat“ a „byt“ – je jednostranne orientované „mat“ tiež seberealizáciou? Ak áno, do akej miery – autokreácia v rozmere ekonomiky. S tým súviseli otázky týkajúce sa autokreácie bez koncentrácie na seba samého, autokreácie a autodegradácie, autokreácie a procesu maxima-

lizácie. Stav, keď som (sme) stratený (-í) v situácii, voľnosť v situácii, uchopenie a zvládnutie situácie.

Pozornosť bola venovaná autokreácii v etike úspechu a problémom vyplývajúcim z rôznych rovín ľudskej sebarealizácie, civilizácii a kultúre (aj národnej) ako ohraničeniu autokreácie človeka. Ale aj vzťahom ako sebarealizácia a problém šťastia a nešťastia, pocit bezpečnosti a sebarealizácia, senie ako faktor sebarealizácie a i.

Všetky tieto paradoxy a problémy je (podľa diskusie) treba chápať najmä ako otázku o možnosti, či nemožnosti morálnosti ľudského konania.

Významným rysom sympózia bola aj aktívna účasť odborníkov z iných vedných disciplín (medicína, psychológia a i.).

Anna Ondrejková

SEMINÁR KU DŇU OCHRANY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

5. júna 1995 na Univerzite M. Kopernika v Toruni prebiehal seminár *Človek a životné prostredie* s podtitulom *Humanitné disciplíny a ekológia*, zorganizovaný univerzitou a Poľským ekologickým klubom (oddelenie Pomorsko-Kujawske). Materiály vyšli v samostatnom zborníku už ku dňu seminára.

Dramatickosti procesu znečisťovania životného prostredia boli venované stanoviská z rôznych oblastí. Aj keď išlo hlavne o disciplíny humanitné, pozornosť bola zaznamenaná aj zo strany filozofie techniky (A. Kiepas: *Kríza životného prostredia vo svetle filozofie techniky*), ale aj, čo je na naše pomery ojedinelé, zo strany vojenskej (W. Chytrowski: *Podoby ekologického vedomia v teoretickej príprave vojenských veliteľov*). Zvlášť chcem upozorniť na referáty týkajúce sa ekologickej etiky: **Z. Piateková** hovorila o probléme ekologického myslenia a o potrebe novej etiky. Predmetom jej úvah bola otázka: Od čoho závisí ekologické myslenie? V odpovedi na ňu analyzovala dve verzie etiky, etiku holistickú a etický prúd založený Aldo Leopoldom v pokračovaní J. B. Callicotta. Z ich porovnania vyvodzuje „záverečné úvahy“ i v polemike s tradíciou židovsko-kresťanskou. **E. Klimowiczová** sa venovala otázke filozofických predpokladov, smerov a zásad ekologickej etiky. V podstate ide o analýzu podmienok ekologickej krízy z hľadiska filozoficko-etického, o vymedzenie pojmov ekocentrickej a antropocentrickej etiky. Upozorňuje na skutočnosť, že je neefektívne zostať iba na pozíciách romantickosti či religiozности ekologických snažení, lebo sa nám môže stať, že „neurobíme skúšku vo veľkom laboratóriu prírody a ako druh zahynieme smrťou samovraždy“ (*Czlowiek i srodowisko*. Torun 1995, s. 68). **L. Patyjewicz** analyzuje morálne implikácie ochrany životného prostredia z hľadiska etiky západného (kresťanského) sveta a etiky východných náboženstiev. Vyslovuje názor, že vo svetle východného ideálu vzťahu človek-príroda je hodnota etických systémov západu dosť nízka. Taktiež sa dotýka vymedzenia pojmov antropocentrizmu v etike, ale viac pozornosti venuje pojmom egocentrizmus, pathocentrizmus a biocentrizmus v etike. **R. Rosa** načrtol cestu od antropologického humanizmu k humanizmu ekologickému, ktorý predstavuje vyšší stupeň. Hovorí o tzv. filozofii bezpečnosti, usilujúcej sa odpovedať na najvážnejšie výzvy doby. Do úvahy berie aj aspekt dejinno-filozofický z hľadiska svetovej i poľskej filozofickej tradície.